

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

زمان چاپ: ۱۴۰۰/۳/۱۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

شناسایی و اولویت بندی موانع و مشکلات شبکه دانش آموزی شاد در دوران کرونا از دیدگاه معلمان و والدین دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر

اکرم احمدی^۱

۱- کارشناسی زیست شناسی، آموزگار مقطع ابتدایی، آموزش و پرورش مشکین شهر، اردبیل، ایران، کد پرسنلی: ۵۱۸۷۸۶۷۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی و اولویت بندی موانع و مشکلات شبکه دانش آموزی شاد در دوران کرونا از دیدگاه معلمان و والدین دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر می باشد. این تحقیق از نظر هدف جزء تحقیقات کاربردی و به لحاظ پارادایم از نوع تحقیقات آمیخته کیفی - کمی با رویکرد اکتشافی می باشد. جامعه آماری در پژوهش حاضر، ۱۴ نفر از معلمان مقطع ابتدایی و ۱۵ نفر از والدین دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر که تجربه استفاده از شبکه دانش آموزی شاد را در دوران کرونا داشتند، می باشد. در این پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از مبانی نظری پژوهش های انجام گرفته، مشکلات استفاده از شبکه دانش آموزی شاد شناسایی شده و سوال های آن از شاخص های استخراج شده، تشکیل شد. مقیاس اندازه گیری این پرسشنامه طیف لیکرت پنج تایی بود که پاسخ دهندگان نظر خود را در مورد سوال ها از کاملا موافق تا کاملا مخالف مشخص کردند. برای اندازه گیری روایی محتوایی و عاملی از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسشنامه ها به منظور تایید یا رد ابعاد و عوامل مدل تدوین شده، از معادلات ساختاری و از نرم افزارهای SPSS و PLS استفاده شد. نتایج نشان داد؛ که مشکلات استفاده از شبکه دانش آموزی شاد از دیدگاه معلمان در هشت مؤلفه (به ترتیب اولویت: آسیب های استفاده افراطی دانش آموزان از اینترنت، مشکلات شبکه شاد و منابع دیجیتالی، نقض عدالت آموزشی، کمبود امکانات پایه، مشکلات فرایند یاددهی-یادگیری و سنجش، فشار شغلی، همکاری نکردن والدین و سواد رسانه ای پایین) و از دیدگاه والدین در هشت مؤلفه (کمبود امکانات پایه، آسیب های استفاده افراطی از اینترنت، کاهش کارآمدی معلم، وقفه در تحول شخصیتی دانش آموز، کاهش انگیزش، برهم خوردن نظم خانه و نا آشنایی با عناصر و مهارت های آموزشی والدین) مقوله بندی می شوند.

کلید واژه ها: موانع و مشکلات، شبکه دانش آموزی شاد، دوران کرونا، معلمان، والدین دانش آموزان، مقطع ابتدایی، مشکین شهر

۱-مقدمه

با شیوع ویروس کرونا در شرق آسیا و سپس انتشار ویروس فراتر از مرزهای کشورهای شرقی و همه گیری در سطح جهانی، دنیای کرونا زده با فاجعه ای بزرگ مواجه شد. در بحبوحه این بحران و پاندومی شدن ویروس کووید ۱۹، آموزش نیز بی نصیب نماند و در کشورهای مختلف نظام های آموزشی وارد مرحله جدیدی شدند. با وجود این که پیش از همه گیری کووید ۱۹، بسیاری از ابزارهای جدید در آموزش استفاده شده بود، با شیوع کرونا ویروس و لزوم رعایت فاصله اجتماعی، نیاز به آموزش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

های مجازی بیش از پیش احساس شد و اکثر کشورها در زمان کوتاهی خواه ناخواه مجبور به حرکت به سمت آموزش های مجازی و آماده سازی بسترهایی برای پیشبرد با کیفیت این نوع از آموزش شدند (غفوری فرد، ۱۳۹۹). در ایران نیز از اوایل اسفند ۱۳۹۸، آموزش و پرورش با بحرانی پیشبینی نشده و با وجوهی ناشناخته مواجه شد که در آن چشم انداز سال تحصیلی مبهم و نامشخص به نظر می آمد و هنوز هم مشخص نیست مدارس چه زمانی به روی معلمان و دانش آموزان باز خواهد شد. بحران جهانی کرونا حق برخورداری کودکان و نوجوانان را از آموزش فراگیر، با کیفیت و ایمن به طور جدی به خطر انداخته است شبکه بین آژانسی آموزش و پرورش در بحران (۲۰۲۰) نیاز به مداخلات آموزشی خلاقانه و نوآورانه؛ نیاز به دست یافتن به مهارت های تازه کارکنان آموزشی، ظهور والدین به عنوان دستیار معلمان در آموزش ها و لزوم ادامه پذیری به منظور رفع نیازهای فراگیران و آموزگاران را از جمله تغییرات حاصل از بحران کرونا ذکر می کند (اسکندری، ۱۳۹۹). در ایران با توجه به تعطیلی مدارس و شعار وزارت آموزش و پرورش؛ «آموزش تعطیل نمیباشد» تلاش های گسترده ای از سوی وزارت آموزش و پرورش، ادارات، مدارس و معلمان در سراسر کشور در همه سطوح انجام گردید تا بستر مناسب جهت آموزش به صورت آنلاین و از راه دور ایجاد شود. حاصل این تلاش ها این شد که وزارت آموزش و پرورش برنامه ای اجتماعی به نام «شاد» (شبکه آموزشی دانش آموزی) را معرفی و معلمان و دانش آموزان، در این شبکه مجازی موظف به پیاده سازی فرایند یاددهی-یادگیری شدند. ساختار شبکه آموزشی شاد همانند ساختار مدرسه واقعی است یعنی دانش آموزان وارد کلاس مجازی می شوند و معلم در همان زمان مطابق با برنامه کلاسی که مدیر مدرسه ارائه می دهد، حضور دارد و فرایند یاددهی-یادگیری را دنبال می کند (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۹). در ایران اقدامات مهم وزارت آموزش و پرورش برای حرکت به سوی آموزش برخط ارائه آموزش تلویزیونی و شبکه اجتماعی دانش آموزان (شاد) بود (زینی وند و نویدی، ۱۳۹۹) که هر یک محدودیت هایی (همانند زمان نامناسب پخش برنامه ها، عدم بازپخش، اثرهای مربوط به نبود تعامل میان یاددهنده-یادگیرنده در فرایند یادگیری و دشواری های انگیزشی) را دربرداشتند (میرزایی، ۱۳۹۹). همچنین بر اساس «گزارش سیاستی از آموزش و پرورش و کرونا»، وقفه در اجرای برنامه درسی به صورت حضوری، تلاش برای به پایان رساندن تمامی سرفصل های درسی و در نتیجه غفلت از امور تربیتی و پرورشی و قطع ارتباط دانش آموز با فضای مدرسه از مهمترین چالش های کرونا برای نظام آموزش و پرورش تلقی می شود و مهمترین آسیب های آموزش برخط در این دوران نقض عدالت آموزشی و کیفیت پایین آموزش مطرح شده اند (محمدی پویا، ۱۳۹۹). بر اساس پژوهش زینی وند (۱۳۹۹) که با هدف بررسی میزان دسترسی، استفاده، سطح مهارت و نحوه استفاده از رسانه های دیداری، شنیداری و نرم افزارهای آموزشی انجام شد، میزان آشنایی، سطح مهارت و استفاده معلمان و دانش آموزان از ابزارهای کمک آموزشی فناورانه (همانند نرم افزارها و درس افزارهای آموزشی، رسانه های دیداری و شنیداری) در سطح بالایی قرار ندارد. ماهیت آموزش برخط مشکلات جدیدی پیش روی معلم قرار می دهد. برای نمونه می توان به دشواری در درگیرکردن دانش آموزان، مدیریت زمان، آموزش و برنامه ریزی درسی و لزوم ارتقای سواد رسانه ای و مسائل فنی اشاره کرد (انگریاوان، ۲۰۲۰). معلم همچنین باید کمیت، سطح دشواری و طول محتوای آموزشی را با در نظر گرفتن سطح آمادگی تحصیلی و ویژگی های رفتاری یادگیری برخط دانش آموزان متناسب سازی و منطبق کند (بائو، ۲۰۲۰). میزان موفقیت معلمان در آموزش برخط را با میزان تسلط آنان بر فنون تولید محتوا نیز مرتبط دانسته اند؛ به طوریکه معلمانی که از سواد رسانه ای بالایی برخوردارند، قادر به خلق «لحظات یادگیری» بیشتری اند (ادواردز^۳ و همکاران، ۲۰۱۱). در نتیجه، تسهیل تعامل میان دانش آموز و معلم تأثیر مثبتی در بازده آموزشی دارد (مارتین^۴ و همکاران، ۲۰۱۹). گذشته از سهم اصلی معلم، مسئولیت والدین نیز در آموزش برخط تشدید شده و برخی از

^۱. Anggriawan

^۲. Bao

^۳. Edwards

^۴. Martin

وظایف معلم بر عهده آنان قرار گرفته است. والدین باید ملزومات لازم برای آموزش را فراهم کنند، آموزش ایدئولوژیک یادگیری خودانگیخته، هشیاری خودانگیخته و یادگیری فعال را تقویت کنند و نه تنها بر کمیّت مطالعه دانش آموزان نظارت کنند، بلکه بر میزان کارآمدی یادگیری نیز نظارت کنند و آن را بسنجند. همچنین اگر دانش آموز قادر نیست همپای سرعت آموزش معلم پیش رود، به رفع مشکل وی اهتمام ورزند (کای و ونگ، ۲۰۲۰). با توجه به مطالب ذکر شده پژوهش حاضر با هدف شناسایی و اولویت بندی موانع و مشکلات شبکه دانش آموزی شاد در دوران کرونا از دیدگاه معلمان و والدین دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر انجام گرفته است.

۲- روش

این تحقیق از نظر هدف جزء تحقیقات کاربردی و به لحاظ پارادایم از نوع تحقیقات آمیخته کیفی - کمی با رویکرد اکتشافی می باشد. جامعه آماری در پژوهش حاضر، ۱۴ نفر از معلمان مقطع ابتدایی و ۱۵ نفر از والدین دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر که تجربه استفاده از شبکه دانش آموزی شاد را در دوران کرونا داشتند، می باشد. در این پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از مبانی نظری پژوهش های انجام گرفته، مشکلات استفاده از شبکه دانش آموزی شاد شناسایی شده و سوال های آن از شاخص های استخراج شده، تشکیل شد. مقیاس اندازه گیری این پرسشنامه طیف لیکرت پنج تایی بود که پاسخ دهندگان نظر خود را در مورد سوال ها از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف مشخص کردند. برای اندازه گیری روایی محتوایی و عاملی از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسشنامه ها به منظور تایید یا رد ابعاد و عوامل مدل تدوین شده، از معادلات ساختاری و از نرم افزارهای SPSS و PLS استفاده شد.

۳- یافته ها

جدول (۱): اطلاعات توصیفی معلمان و والدین در مولفه های استخراج شده به ترتیب اولویت

مشکلات آموزش با استفاده از شبکه آموزشی شاد	میانگین	خطای معیار	انحراف معیار	واریانس
آسیب های استفاده افراطی دانش آموزان از اینترنت،	۴/۵۰	۰/۰۴	۰/۶۵	۰/۴۳
مشکلات شبکه شاد و منابع دیجیتالی	۴/۴۴	۰/۰۴	۰/۷۳	۰/۵۳
نقض عدالت آموزشی	۴/۳۷	۰/۰۴	۰/۷۷	۰/۶۰
کمبود امکانات پایه	۴/۳۰	۰/۰۴	۰/۷۱	۰/۵۱
مشکلات فرایند یاددهی-یادگیری و سنجش	۳/۹۷	۰/۰۴	۰/۷۱	۰/۵۱
فشار شغلی ناشی از زمان بندی تدریس	۳/۹۴	۰/۰۵	۰/۸۷	۰/۷۶
همکاری نکردن والدین	۳/۴۷	۰/۰۵	۰/۹۱	۰/۸۳
سواد رسانه ای پایین	۲/۳۵	۰/۰۵	۰/۹۳	۰/۸۷
کمبود امکانات پایه،	۴/۱۵	۰/۰۴	۰/۷۷	۰/۶۰
آسیب های استفاده افراطی از اینترنت	۳/۹۴	۰/۰۴	۰/۸۵	۰/۷۲
کاهش کارآمدی معلم	۳/۹۳	۰/۰۵	۰/۸۹	۰/۸۰
وقفه در تحول شخصیتی دانش آموز	۳/۸۱	۰/۰۵	۰/۹۳	۰/۸۶
کاهش انگیزش دانش آموز	۳/۷۶	۰/۰۵	۰/۹۵	۰/۹۱
تنش روانی ناشی از مسئولیت آموزشی	۳/۴۹	۰/۰۵	۰/۹۰	۰/۸۱
برهم خوردن نظم خانه	۳/۲۵	۰/۰۵	۱/۱۸	۱/۴۰
و نا آشنایی با عناصر و مهارت های آموزشی والدین	۲/۹۸	۰/۰۶	۱/۰۵	۰/۱۱

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

۴- نتیجه گیری

نتایج نشان داد؛ که مشکلات استفاده از شبکه دانش آموزی شاد از دیدگاه معلمان در هشت مؤلفه (به ترتیب اولویت: آسیب های استفاده افراطی دانش آموزان از اینترنت، مشکلات شبکه شاد و منابع دیجیتالی، نقض عدالت آموزشی، کمبود امکانات پایه، مشکلات فرایند یاددهی-یادگیری و سنجش، فشار شغلی، همکاری نکردن والدین و سواد رسانه ای پایین) و از دیدگاه والدین در هشت مؤلفه (کمبود امکانات پایه، آسیب های استفاده افراطی از اینترنت، کاهش کارآمدی معلم، وقفه در تحول شخصیتی دانش آموز، کاهش انگیزش، برهم خوردن نظم خانه و نا آشنایی با عناصر و مهارت های آموزشی والدین) مقوله بندی می شوند. طبق نتایج؛ نگرانی از آسیب های جسمانی و روان شناختی استفاده افراطی دانش آموزان از اینترنت اولین مشکل مطرح شده معلمان و دومین مشکل والدین اعتیاد به فضای مجازی یکی از آسیب های احتمالی حضور مداوم در فضای مجازی است که گاهی پیامدهای مهمی به همراه دارد، همانند از دست دادن زمان، دروغگویی، مشکل خواب و تغذیه، کناره گیری از دوستان و خانواده، از دست دادن علاقه به سایر فعالیت ها و سرگرمی ها، مشکلات جسمانی، افت عملکرد تحصیلی و شغلی، احساس آشفتگی، تغییرات خلقی و اشتغال ذهنی (متین فر و همکاران، ۱۳۹۶). بنابراین اصلاح رژیم مصرف دانش آموزان در کنار اعمال سبک والدگری مقتدرانه می تواند به کمرنگ شدن این مشکل در آموزش آنلاین بینجامد. کمبود امکانات پایه مهم ترین مشکل والدین و از چهار مشکل اولیه معلمان بود. تمامی والدین (۱۴ نفر) و اکثر معلمان (۱۰ نفر) در مصاحبه های بخش کیفی نیز تقریباً به ابعاد گوناگون این مقوله اشاره کرده بودند: هزینه بالای اینترنت، دشواری در دسترسی به اینترنت پرسرعت، تجربه قطع و وصلی اینترنت، آنتن دهی ضعیف و عدم پوشش برخی مناطق با اینترنت، دشواری در دسترسی به گوشی هوشمند، تبلت یا واضح است که دسترسی نداشتن به تسهیلات و امکانات ضروری بهره بردن رایانه. از آموزش برخط را غیرممکن می سازد. این عامل می تواند علت زیرینایی نارضایتی بسیاری از والدین باشد (فازی و کوساما؛ ۲۰۲۰). نقض عدالت آموزشی برای برخی اقشار (سومین مشکل مطرح شده معلمان) نیز با کمبود امکانات و تسهیلات همپوشی دارد، به طوریکه دانش آموزانی که نیازهای ویژه دارند، آن هایی که ساکن مناطق محروم اند و دانش آموزانی که سطح اجتماعی- اقتصادی ضعیفی دارند نادیده گرفته می شوند یا آموزش متناسب سازی شده ای برای آنان به کار گرفته نمی شود. مشکلات کاهش کارآمدی معلم (کمرنگ شدن تأثیر هیجانی و آموزشی وی)، وقفه در تحول شخصیتی دانش آموزان و کاهش انگیزش آنان همگی به علت جدایی دانش آموز از محیط آموزش حضوری و دوری از جو مدرسه ذکر شده اند. نبود تعامل سازنده میان معلم و دانش آموز و محدود شدن فرایند آموزش به سخنرانی از معضلات آموزش برخط اند و به همین دلیل است که توانمندسازی دانش آموزان برای یادگیری فعال در خانه و حفظ ارتباط مجازی میان معلم و دانش آموز در این نوع آموزش به شدت توصیه شده است (بین؛ ۲۰۲۰). به شکلی که معلم با بازخورد انفرادی به دانش آموزان، پیوند عاطفی و هیجانی با آنان برقرار کند. پررنگ شدن سهم والدین در آموزش برخط در قالب مؤلفه های تنش روانی ناشی از مسئولیت آموزشی، برهم خوردن نظم محیط منزل و دشواری در حمایت آموزشی به علت ناآشنایی با عناصر و مهارت های آموزشی والدین عنوان شده است. دلیل این موارد آن است که آنان باید بر کمیت و کیفیت آموزش نظارت کنند، میزان انحراف سرعت یادگیری فرزند از سرعت آموزش برخط معلم را بسنجند و در صورت لزوم اقدام های مداخله ای را انجام دهند، و در عین فراهم کردن حمایت آموزشی، یادگیری خودانگیزخته و فعال را تشویق کنند (کای و ونگ، ۲۰۲۰). همچنین آنان باید فضای آرام و مناسبی را در خانه برای آموزش فراهم آورند و این امر اقدامی است که به ویژه با وجود بیش از یک فرزند بسیار دشوار به نظر می رسد. از آنجایی که موفقیت در آموزش برخط به

۱. Fauzi & Khusuma

۲. Binh

میزان آمادگی فرد برای استفاده از فناوری، افزایش سطح حمایت و همکاری تمامی مسئولان (شامل دولت، مدارس، معلمان، والدین و جامعه) بستگی دارد همت و حمایت همه جانبه ای را طلب می کند.

۵-منابع

- اسکندری، حسین، جلالی جواران، اعظم (۱۳۹۹). آموزش و پرورش در بحران. کرونا در جامعه ایران سوبه های فرهنگی و اجتماعی (مجموعه مقالات) تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- زینی‌وند، فرشته. (۱۳۹۹). عوامل مؤثر و روابط بین آن‌ها در ارتقای استفاده از فناوری‌های دیجیتال در میان معلمان دوره دوم ابتدایی و دبیران ریاضی دوره اول متوسطه. فصلنامه مطالعات برنامه درسی، ۱۵(۵۷): ۱۰۶-۶۵.
- زینی‌وند، فرشته. استفاده از سامانه شاد و تدریس تلویزیونی در دوره شیوع کرونا: کاستی‌ها و چون‌وچراها. نوآوری‌های آموزشی، ۲۰(۲): ۳۴-۷.
- متین فر، احمدرضا؛ پورصالحی نویده، مرضیه، نادى؛ آذر؛ و یداللهی، سارا. (۱۳۹۶). اعتیاد به اینترنت (نگاهی به ارتباط با امنیت روانی و کیفیت زندگی). پیام بهاران.
- محمدی‌پویا، سهراب. (۱۳۹۹). آموزش و پرورش و کرونا؛ چالش‌ها، ارزیابی اقدامات، تحولات پسا کرونا و سیاست‌های گذر از بحران. پژوهشکده سیاست پژوهش و مطالعات راهبردی حکمت.
- میرزایی، نازنین. (۱۳۹۹، ۱۶ مهر). ۱۱ میلیون و ۴۰۱ دانش‌آموز در شبکه شاد حضور دارند. <https://www.irna.ir/news>
- وزارت آموزش و پرورش، (۱۳۹۹)، راهنمای اپلیکیشن شاد ۲، «کد مطلب ۱۲۷۲۵۰۸ بازیابی از <https://www.ir.medu.ir>

- Anggriawan, R. (2020, September). Preschool Teachers' Perspectives and Challenges in Online Teaching and Learning during COVID-19 Pandemic in Indonesia. 12th Annual conference of Indonesia Focus, University of Pittsburgh, October 2-3, 2020.
- Bao, W. (2020). COVID-19 and online teaching in higher education: A case study of Peking University. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2(2), 113-115. <https://doi.org/10.1002/hbe2.191>.
- Binh, T. T. M. (2020). A pilot model for Japanese online teaching with Japanese teachers—problems and solutions. *VNU Journal of Foreign Studies*, 36(2), 2525-2445. <https://doi.org/10.25073/2525-2445/vnufs.4548>.
- Cai, R., & Wang, Q. (2020, March 17). A six-step online teaching method based on protocol-guided learning during the COVID-19 epidemic: A case study of the First Middle School Teaching Practice in Changyuan City, Henan Province, China. Henan Province, China. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3555526>.
- Edwards, M., Perry, B., & Janzen, K. (2011). The making of an exemplary online educator. *Distance Education*, 32(1), 101-118. <https://doi.org/10.1080/01587919.2011.565499>
- Fauzi, I., & Khusuma, I, H, S. (2020). Teachers' Elementary School in Online Learning of COVID-19 Pandemic Conditions. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 5(1), 58-70. <https://doi.org/10.25217/ji.v5i1.914>
- Martin, F., Ritzhaupt, A., Kumar, S., & Budhrani, K. (2019). Award-winning faculty online teaching practices: Course design, assessment and evaluation, and facilitation. *The Internet and Higher Education*, 42, 34-۴۳. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2019.04.001>.